

evangelického faráře Jana Jelínka, pro něhož se v pozdějších letech jeho působení ujala přezdívka „český Oskar Schindler“. S podobným tématem vystoupila i Jana Vrzalová s příběhem Inky Bernáškové, roz. Preissigové, první české ženy odbojářky popravené nacisty v roce 1942. První polovinu konferenčního dne zakončil Michal Šmíd, správce portálu Paměť národa, spojeného s neziskovou organizací Post Bellum, Českým rozhlasem a Ústavem pro studium totalitních režimů, jehož portál čítá k dnešnímu datu cca 3 600 publikovaných svědectví, z čehož 6 % (přibližně 200 osudů) zaujímají samotní volyňští Češi.

Odpolední blok a závěrečný úsek druhého konferenčního dne zahájil Milan Žuffa-Kunčo, příslušník Čs. obce legionářské, z oblastní jednoty Olomouc, který představil svůj projekt s názvem Po stopách volyňských Čechů až do Velké války. Na něj navázal pravnuk armádního generála Ludvíka Svobody Miroslav Klusák ze Společnosti Ludvíka Svobody se svým multimediálním průvodcem Dukla 1944, ve kterém představuje medailonky

jednotlivých účastníků jedné z nejkravavějších operací, které se volyňští Češi účastnili. Ve svém dalším projektu a na stejnojmenných internetových stránkách s názvem Ženy bojující představuje něžné pohlaví aktivně zapojené do několika konfliktů 20. století.

Jako další vystoupil Vladimír Turek s tématem válečných veteránů 2. světové války z Malé Zubovštiny a přiblížil obraz 42 legionářů z Malé Zubovštiny a 140 účastníků válečného konfliktu. Dění druhého konferenčního dne zakončil režisér a dokumentarista Oliver Malina Morgenstern se svými *Bojovníky od Sokolova* a *Deníčkem spojařky* a ze svého pohledu poukázal na fenomén dnešní doby, tzv. „obracismus“, kdy se podle něj historické události a děj obracejí, odkaz našich dědů se vytrácí a v knihkupectvích se setkáváme se záplavou knih o „záporných hrdinech“ typu Stalina, Hitlera či Himmlera. Konferenční dění pak ukončil projekcí části své produkce.

Veronika Beranská (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Konference Bewegte Jugend im östlichen Europa. Volkskundliche Perspektive auf Ausprägungen der Jugendbewegung seit dem ausgehenden 19. Jahrhundert – 14.–16. září 2016, Ludwigstein

Konference *Východoevropská mládež v pohybu. Projevy mládežnického hnutí od konce 19. století z etnologické perspektivy*, kterou pořádala Kommission für deutsche und osteuropäische Volkskunde in der DGV (Komise pro německý a východoevropský národopis Německé národopisné společnosti), proběhla na hradě

Ludwigstein. Místo nebylo vybráno náhodně – Ludwigstein je symbolem mládežnického hnutí v Německu ve 20. století a slouží jako jeho centrum dodnes. Kromě toho zde sídlí i Archiv der deutschen Jugendbewegung (Archiv německého mládežnického hnutí), který byl spolupořadatelem konference.

I když se konference věnovala časovému období od konce 19. století, v centru velké části příspěvků stála role mládežnických spolků a hnutí při sociální a politické mobilizaci německých menšin ve střední a východní Evropě v období mezi světovými válkami. Karl Braun ukázal ve svém úvodním referátu směřujícímu k dějinám idejí kariéru konceptu „Auslanddeutschtum“ (němečtví v zahraničí) v rozvoji mládežnického hnutí po 1. světové válce. Úzkému propojení mezi geografickými cíli putování/cest („Fahrt“) mládežnických hnutí a jejich kulturněpolitickými cíli v meziválečném období se věnovali Heinz Schmitt na příkladu karpatských Němců na Slovensku, Zsolt Vitári na příkladu etnopolitické mobilizace německé mládeže v Maďarsku a Hans-Werner Retterath na příkladu cest katolického mládežnického spolku Bund Neudeutschland za švábským obyvatelstvem do okolí města Satu Mare v Rumunsku. Tomáš Kasper doplnil tyto referáty popisem „Volkstumsarbeit“ (práce na národním bytí) u sudetoněmeckých mládežnických spolků různých zaměření v meziválečném Československu. V centru různorodých praktik spolkově organizované mládeže stálo ve všech případech znovuobnovení nebo udržení „němečtví/německého ducha“ (Deutschtum) té které německé menšiny, které bylo viděno jako ohrožené. Vliv spolkové mládeže na etnopolitiku v meziválečném období ovšem z emické perspektivy členů spolku Sächsische Jugendschaft nakonec představila Friederike Hövelmans – podle ní sami členové svá putování do východní Evropy nevnímali jako politicky motivovaná, v popředí stála mládežnická chuť po dobrodružství.

Ze srovnávací perspektivy se snažil přiblížit shody a rozdíly českých a německých mládežnických organizací z hlediska organizačního, politicko-ideologického a každodenní kultury v Československu po roce

1918 Marek Waic. Odlišným životním světem polských a německých studentských spolků v Gdaňsku po 1. světové válce se věnoval Adrian Mitter, a to na základě analýzy rozvoje německé Vysoké školy technické v Gdaňsku na pozadí bujících nacionálních konfliktů. Jak se projevovala starost o „udržení němečtva v Gdaňsku“ a strach z „hrozící polonizace vysoké školy“ na půdě této instituce i mimo ni ukázal detailně například pomocí snah vedení školy o získávání studentů z území Německé říše nebo popisem konfliktů mezi německými a polskými studentskými spolky.

Do poválečného období se konference posunula ve své druhé části. Problematické procesy identifikace mladých, nuceně vysídlených Němců po 2. světové válce v SRN stály v centru pozornosti Anne-Christine Hamel. Vývoj od spolku Deutsche Jugend des Ostens (Německá mládež Východu) k Deutsche Jugend in Europa (Německá mládež v Evropě) sloužil A.-Ch. Hamelové jako příklad pro popis života mezi „vyhnáním“ a integrací. Katharina Schuchard se zabývala identitárními konstrukcemi mladých lidí z německé menšiny v Polsku v různých společenských a politických rámcích po roce 1991.

Rozdílným praktikám mládežnického hnutí spojeným s kulturním transferem a transferem idejí se věnovaly Franziska Meier a Andra-Octavia Draghiciu. F. Meierová k tomu dospěla na základě studia německých lidových písní z východní Evropy, které se díky mládežnickým putováním dostaly do písňových sbírek mnoha mládežnických spolků v Německu. A.-O. Draghiciuová analyzovala roli zprostředkovatele (nejen konzumního zboží, ale i idejí) mezi západoevropskými a rumunskými subkulturami, kterou sehrávala mládež sedmihradských Sasů na konci 80. let 20. století, a to i přes politiku izolace rumunského komunistického režimu.

Hlavní osy přednesených referátů tvořila problematika instrumentalizace mládežnických skupin v rámci etnopolitických cílů a otázky budování identit. I když tato dvě témata umožnila zajímavou diskusi a po publikování příspěvků vytvoří ucelený soubor případových studií, je škoda, že řada témat, jež se váží k mládežnickým hnutím ve střední a východní Evropě v daném časovém období a která byla

naznačena i ve výzvě k zaslání abstraktů, zůstala na konferenci nezmíněna.

Moritz Dolinga (Institut für Kulturanthropologie und Europäische Ethnologie, Albert-Ludwig-Universität Freiburg im Breisgau)

Překlad z němčiny: Jana Nosková (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Výstava Kramářské písně na Pelhřimovsku

Ve dnech 1. prosince 2016 – 26. února 2017 se v prostorách Muzea Vysočiny Pelhřimov uskutečnila výstava *Kramářské písně na Pelhřimovsku*, která se snažila představit kramářské písně jako dosud plně nedocelenou kapitolu v dějinách české knižní kultury, zároveň i jako jeden ze specifických prvků lidové či pololidové kultury. Prezentovány byly především písně a špalíčky dochované v pelhřimovském, pacovském a humpoleckém muzeu, v jejichž obsahu se přirozeně střídala různorodá tematika. Nejčastěji se jednalo o náboženské písně, rozšířené byly skladby s milostnou tematikou, velké popularitě se těšila zpracování událostí, které ve své době rozbourily veřejné mínění.

V průběhu výstavy byl vydán bibliografický katalog *Kramářské písně ze sbírky Muzea Vysočiny Pelhřimov*, jehož autorkou je Markéta Škořepová, odborná pracovnice tamního muzea. Veškerý zájem se soustředil na 300 tisků s náboženskou a světskou tematikou, z nichž se přibližně jedna třetina dochovala samostatně, ostatní jako součást konvolutů (špalíčků). Snahou a cílem autorky předložené publikace bylo nalézt kompromis mezi katalogem, jenž by obsáhl důležité informace pro odborníky, a knížkou, která by dokázala půvab kramářských písní zprostředkovat laickým zájemcům

o lidovou kulturu Pelhřimovska. Proto jako nadpisy katalogizačních záznamů byly ponechány názvy kramářských písní, namísto textových incipitů uváděných v odborných katalogích. Inovativně byly zařazeny alespoň stručné anotace obsahů prezentovaných písní a každému bibliografickému záznamu předchází obrazová reprodukce titulní strany kramářské písně. Nechybí vysvětlující poznámky ke grafice, rozměry a zrcadlo sazby tisku. Tučně je uveden transkribovaný název dokumentu, ovšem pro přesnější identifikaci tisku je evidován také incipit, popřípadě s nápěvem. Nedílnou součástí publikace tvoří rejstříky (tj. rejstřík incipitů, nápěvů, tematický, podle míst vydání a rejstříky autorů, nakladatelů, tiskařů a původních majitelů).

Ačkoliv sbírka kramářských písní Muzea Vysočiny Pelhřimov svým obsahem, stářím a významem nedosahuje bohatství souborů uchovávaných v jiných institucích, jež nezřídka obsahují i tisíce dokumentů, představuje zajímavou ukázkou lidové a pololidové četby v oblasti Českomoravské vrchoviny. Předložená publikace je navíc prvním větším edičním zpřístupněním kramářských písní z této oblasti.

Markéta Holubová (EÚ AV ČR, v. v. i.)